

ข่าวสารสำหรับประชาชน

เรื่องโรคติดต่อทั่วไปและภัยสุขภาพ

สำนักโรคติดต่อทั่วไป

กรมควบคุมโรค

กระทรวงสาธารณสุข

โทร 0 2590 3183

ฉบับที่ ๑๗/๕๕ (วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๕)

จากประเด็นข่าวใน นสพ.คมชัดลึก วันที่ ๒ สิงหาคม (หน้า ๓)

เรื่อง 'ใช้ดิน' อารูชีวภาพดินอีสานแหล่งพบเชื้อ

เชื้อแบคทีเรีย "ซูโดมอลีไอ" (*B. pseu-domallei*) ตัวการทำให้เกิดโรคเมลิออยโดสิส (*Meli-oidosis*) หรือมีชื่อเรียกแบบไทยๆ ว่า "ใช้ดิน" "ใช้ตาย" นั้น เป็นโรคที่เกษตรกรชาวไทยต่างรู้สึกหวาดผวา เพราะเชื้อแบคทีเรียชนิดนี้ อาศัยอยู่ในดินของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นโรคติดต่อที่คร่าชีวิตคนไทยมากเป็นอันดับ ๓ รองจากวัณโรคและโรคเอดส์ จากสถิติมีผู้เสียชีวิตจากโรคนี้ เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ ๒ พันราย ขณะที่โรคเอดส์ที่คร่าชีวิตคนไทยอันดับ ๑ เฉลี่ยปีละ ๒ หมื่นราย และลำดับที่ ๒ วัณโรคเฉลี่ยปีละ ๑ หมื่นราย ข้อมูลกระทรวงสาธารณสุขระบุว่า แต่ละปีจะพบผู้ป่วยโรคเมลิออยโดสิสไม่ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ ราย มีอัตราการเสียชีวิตสูงถึงร้อยละ ๔๐-๕๐ หรือประมาณ ๒,๐๐๐ คนต่อปี

จังหวัดที่มีผู้ป่วยจำนวนมากที่สุด คือ อุบลราชธานี อุดรธานี และขอนแก่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยมีอุบัติการณ์โรคเมลิออยโดสิสสูงที่สุดในโลก พบผู้ป่วย ๒๑ คนในประชากร ๑ แสน คนต่อปี ผู้ป่วยโรคนี้ส่วนใหญ่พบในเอเชีย เช่น ลาว เวียดนาม พม่า สิงคโปร์ มาเลเซีย ใต้หวัน จีน ฯลฯ

ดังนั้นข่าวสารสำหรับประชาชน เรื่องโรคติดต่อทั่วไปและภัยสุขภาพประจำสัปดาห์นี้จะกล่าวถึง โรคเมลิออยโดสิส รายละเอียดดังนี้

โรคเมลิออยด์เป็นโรคประจำถิ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (เช่น ประเทศไทย ลาว และตอนใต้ของจีน สิงคโปร์ มาเลเซีย พม่า และเวียดนาม เป็นต้น) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีอุบัติการณ์ของโรคเมลิออยด์สูงที่สุดในโลก (ผู้ป่วยโรคเมลิออยด์ ๒๑.๓ รายในประชากร แสนคนต่อปี) โดยโรคนี้มีความสัมพันธ์กับฝน โดยพบว่าจำนวนและความรุนแรงของผู้ป่วยเพิ่มขึ้นตามปริมาณฝน นอกจากการเจ็บป่วยในมนุษย์ โรคเมลิออยด์ยังเป็นโรคที่พบในสัตว์ได้ เช่น แมว แพะ แกะ และม้า ส่วนในวัว ควาย และจระเข้

วิธีการติดต่อ ติดต่อจากการสัมผัสกับดิน หรือน้ำผ่านทางแผลที่ผิวหนัง หรือหายใจเอาฝุ่นจากดินที่มีเชื้อ หรือดื่มน้ำที่มีเชื้อเจือปน เชื้อเมลิออยโดสิสสามารถอยู่ได้ในซากสัตว์ ที่อยู่ในดินและน้ำ

ระยะฟักตัว ระยะฟักตัวอาจสั้นเพียง ๒ วัน หรือเป็นปีขึ้นอยู่กับระยะการติดเชื้อและการแสดงอาการของโรค

อาการและอาการแสดง โรคเมลิออยโดสิสเป็นโรคติดเชื้อแบคทีเรีย ที่ไม่มีอาการจำเพาะ หรืออาจไม่มีอาการทางคลินิก จนถึงมี อาการเนื้อตาย แผลฝีหนองที่ปอด ตับ หรือม้าม และหรือมีการติดเชื้อทางกระแสโลหิตอย่างรวดเร็ว อาการและอาการแสดงของโรคนี้อาจพบได้หลายรูปแบบ ในที่นี้จะแบ่งเป็น ๓ แบบใหญ่ ๆ คือ

- **อาการไข้นานไม่ทราบสาเหตุ** ผู้ป่วยบางรายมีไข้เป็นเวลานาน โดยไม่ทราบสาเหตุ น้ำหนักลด

- **อาการของการติดเชื้อเฉพาะที่** ส่วนใหญ่พบการติดเชื้อที่ปอด หรือมีอาการเหมือนปอดอักเสบคือ มีไข้ ไอ มีเสมหะเล็กน้อย น้ำหนักลดบางรายไอมีเสมหะปนเลือด เจ็บหน้าอก ซึ่งสัมพันธ์กับการเป็นโรคติดเชื้อทางเดินหายใจเรื้อรัง

ผู้ป่วยบางรายอาจมีอาการของฝีในตับ ฝีในกระดูกหรือเป็นเพียงฝีที่ผิวหนัง ถ้าผู้ป่วยไม่ได้รับการวินิจฉัยรักษาให้ถูกต้อง อาจเกิดอาการรุนแรงขึ้น

- **การติดเชื้อในกระแสโลหิต** เชื้อจะกระจายเข้าสู่กระแสเลือดไปทั่วร่างกาย ผู้ป่วยจะมีอาการรุนแรงและตายอย่างรวดเร็ว อัตราป่วยสูงมาก ส่วนใหญ่มักเสียชีวิตภายใน ๒ - ๓ วันหลังเข้าโรงพยาบาล ผู้ป่วย ติดเชื้อในกระแสโลหิต กว่าร้อยละ ๕๐ ไม่มีประวัติเป็นมาก่อน ร้อยละ ๒๕ - ๓๐ มีประวัติมีอาการปวดอึกเสบมาก่อน และร้อยละ ๒๐ - ๒๕ มีแผลบริเวณผิวหนังและบริเวณอื่นๆ

การรักษา

ในปัจจุบัน การรักษาโรคเมลิออยด์แบ่งได้เป็น ๒ ระยะ คือระยะที่ต้องรักษาด้วยยาปฏิชีวนะทางหลอดเลือดดำ และระยะการรักษาต่อเนื่องด้วยยาปฏิชีวนะชนิดรับประทาน

การป้องกันโรค ปัจจุบันยังไม่มีวัคซีนป้องกันโรคเมลิออยโดสิส การควบคุมป้องกันโรคทำได้ยากเนื่องจากผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นชานานาที่ต้องสัมผัสดินและน้ำ

๑. ดังนั้นขณะทำงานผู้ที่มีภาวะภูมิต้านทานบกพร่องผู้ป่วยโรคเบาหวานโรคเรื้อรังหรือมีบาดแผลที่ผิวหนัง ควรหลีกเลี่ยงการสัมผัสดิน โคลน หรือแหล่งน้ำธรรมชาติโดยตรง ควรสวมรองเท้าบูทขณะทำงานลุยน้ำลุยโคลนรวมทั้งบุคคลที่มีอาการของโรคเบาหวาน และแผลบาดเจ็บรุนแรงควรหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับดินและน้ำเช่นในไร่นา

๒. ป้องกันไม่ให้เกิดบาดแผลเมื่อต้องสัมผัสดินและน้ำ หรือรีบทำความสะอาดร่างกาย หลังการทำงานในบุคคลที่มีอาการของโรคเบาหวานและแผลบาดเจ็บรุนแรงควรหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับดินและน้ำถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้อาจต้องสวมถุงมือรองเท้ายางเพื่อป้องกัน

๓. หากมีแผลถลอกหรือไหม้ซึ่งสัมผัสกับดินหรือน้ำในพื้นที่ที่เกิดโรคควรทำความสะอาดทันที

๔. เมื่อมีบาดแผลและเกิดมีไข้หรือเกิดการอักเสบเรื้อรัง ควรรีบไปพบแพทย์ นอกจากนี้แล้วการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคต่างๆและการดูแลสุขภาพของร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอก็จะช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดโรคต่างๆได้